

«Δημοτικές Βιβλιοθήκες.gr: Καταγραφή συνθηκών, προβλημάτων, Δυνατοτήτων»

Κορκίδη Μαρία, MSc, Προϊσταμένη Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κερατσινίου

Οι σύγχρονες κοινωνίες και οικονομίες συνδέουν την ανάπτυξή τους με τη χρήση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών πληροφόρησης. Είναι πλέον δεδομένο ότι η πληροφορία στη σημερινή κοινωνία αποτελεί κοινωνικό αγαθό και είναι πρωταρχικής σημασίας για την ευημερία και την ποιότητα ζωής του κοινωνικού συνόλου. Η εκρηκτική συσσώρευση της γνώσης, η αποτύπωσή της σε διάφορες μορφές, η χρήση νέων τεχνολογιών, οι συνεργασίες σε διεθνές επίπεδο, καθιστούν την ανάγκη για έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση περισσότερο επιτακτική από κάθε άλλη φορά.

Την ανάγκη αυτή για πληροφόρηση σε τοπικό επίπεδο έχουν αναλάβει να καλύψουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες. Τα προβλήματα, όμως, που στην πλειονότητά τους αντιμετωπίζουν, λειτουργούν ως τροχοπέδη, δημιουργώντας εμπόδια στον εκσυγχρονισμό τους και στην όποια προσπάθεια συνεργασίας τους.

Σε μία μεταβατική εποχή, όπως η σημερινή, με αλλαγές να συντελούνται διεθνώς σε τεχνολογικό, οικονομικό, κοινωνικό και δημογραφικό επίπεδο, το έργο των δημοτικών βιβλιοθηκών δυσχεραίνεται ολοένα και περισσότερο. Οι βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις, σε μια περίοδο μειωμένης δημόσιας χρηματοδότησης και αυξημένης σημασίας για την προώθησή τους στην κοινωνία.

Στην ελληνική πραγματικότητα εκτός από τις ακαδημαϊκές, τις ειδικές και τις σχολικές βιβλιοθήκες, λειτουργούν και οι λαϊκές. Σε αυτές συγκαταλέγονται οι δημοτικές και δημόσιες. Και ενώ με τις 46 δημόσιες βιβλιοθήκες που υπάγοντα στο Υπουργείο Παιδείας, τα πράγματα είναι ξεκάθαρα, αφού γνωρίζουμε - αν μη τι άλλο - τον ακριβή αριθμό τους, στην περίπτωση των δημοτικών βιβλιοθηκών το τοπίο είναι θολό. Απουσιάζει μια επίσημη, αξιόπιστη και ενημερωμένη λίστα που περιλαμβάνει όλες τις ενεργές δημοτικές βιβλιοθήκες της χώρας. Το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, το οποίο είναι καθ' ύλην υπεύθυνο, αφού οι δημοτικές βιβλιοθήκες υπάγονται διοικητικά σ' αυτό, δεν έχει προχωρήσει στην κατάρτιση μιας τέτοιας λίστας.

Μια πρώτη προσπάθεια προσέγγισης, πραγματοποιήθηκε από το Πρόγραμμα Καταγραφής και Κωδικοποίησης των Ελληνικών Βιβλιοθηκών σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου & το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (1998). Σύμφωνα με αυτό, οι δημοτικές βιβλιοθήκες παρουσιάζουν ποσοστιαία υπεροχή έναντι των άλλων ειδών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα, η αριθμητική αυτή υπεροχή είναι προφανής και οφείλεται στον αντίστοιχα μεγάλο αριθμό των διοικητικών μονάδων, των δήμων και των κοινοτήτων, που δημιουργούν αυτές τις βιβλιοθήκες.

Στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας, του τμήματος Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας με θέμα: «Δημοτικές Βιβλιοθήκες και Επιχειρησιακός Σχεδιασμός»-(Μαρία Κορκίδη), διεξήχθη πανελλήνια έρευνα για την καταγραφή των δημοτικών βιβλιοθηκών της επικράτειας.

Στην προσπάθεια αναζήτησης στοιχείων για την τεκμηρίωση της εργασίας, διαφάνηκε το «κενό» στην ελληνική βιβλιογραφία όσον αφορά στη μελέτη, έρευνα και επιστημονική καταγραφή των συνθηκών που επικρατούν στις δημοτικές βιβλιοθήκες. Η συγκεκριμένη έρευνα ευελπιστεί να «φωτίσει» το τοπίο των δημοτικών βιβλιοθηκών και να καταγράψει τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτές, συμβάλλοντας στον εμπλουτισμό της ελληνικής βιβλιογραφίας.

Το βασικό πρόβλημα που καταρχήν παρουσιάστηκε ήταν η ανυπαρξία μιας επίσημης, αξιόπιστης και ενημερωμένης λίστας με όλες τις δημοτικές βιβλιοθήκες της χώρας. Στην προσπάθεια καταγραφής όλων των ελληνικών δημοτικών βιβλιοθηκών, συλλέχθηκαν στοιχεία από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων όπου δεν μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένος, αφού περιέχει μόνο τις δημοτικές βιβλιοθήκες που επιχορηγούνται από το Τμήμα Βιβλιοθηκών του ΥΠΕΠΘ. Επίσης από τη διαδικτυακή πύλη Infolibraries που έχει δημιουργηθεί από τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Βέροιας και έχει καταγράψει το σύνολο των λαϊκών βιβλιοθηκών σε όλη την Ελλάδα. Και αυτή η πηγή δεν ήταν πλήρης και ενημερωμένη, καθώς αρκετά από τα στοιχεία που ίσχυαν όταν καταρτιζόταν η συγκεκριμένη λίστα δεν ισχύουν πια. Αρκετοί δήμοι συνενώθηκαν, βιβλιοθήκες καταργήθηκαν, κάποιες άλλες δημιουργήθηκαν, τα στοιχεία επικοινωνίας έχουν αλλάξει κ.ο.κ. Για το λόγο αυτό, χρειάστηκαν πολλές τηλεφωνικές επικοινωνίες με

τους υπεύθυνους των δήμων (δημάρχους, αντιδημάρχους, προέδρους δημοτικών συμβουλίων κ.λπ.), με Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών, αναζήτηση από το Διαδίκτυο κ.λπ.

Αφού καταρτίστηκε η λίστα με τις δημοτικές βιβλιοθήκες, το πρόβλημα που παρουσιάστηκε ήταν κατά τη διαδικασία διακίνησης των ερωτηματολογίων. Ελάχιστες βιβλιοθήκες διέθεταν ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Έτσι, τα υπόλοιπα ερωτηματολόγια διακινήθηκαν μέσω fax. Όμως, και σε αυτή την περίπτωση παρουσιάστηκαν προβλήματα, καθώς αρκετές βιβλιοθήκες δε διέθεταν οι ίδιες στο χώρο τους συσκευή fax. Χρειάστηκε, για αυτό το λόγο, να σταλούν ερωτηματολόγια σε Δημαρχεία, Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών της περιοχής, έως και σε αστυνομικά τμήματα. Η διαδικασία αυτή ήταν εξαιρετικά χρονοβόρα και ακριβή και χρειάστηκαν αρκετές τηλεφωνικές επικοινωνίες ώσπου να διαπιστωθεί εάν τελικά τα ερωτηματολόγια είχαν παραληφθεί και σε τι κατάσταση. Να σημειωθεί ότι υπήρχαν και κάποιες, ελάχιστες, βιβλιοθήκες όπου ο μόνος τρόπος επικοινωνίας ήταν το παραδοσιακό ταχυδρομείο.

Το αποτέλεσμα της παραπάνω χρονοβόρας, και όχι ιδιαίτερα εύκολης διαδικασίας, ήταν η κατάρτιση μιας λίστας με 286 δημοτικές βιβλιοθήκες, από τις οποίες, ύστερα από εμπειρισταωμένη έρευνα, διαπιστώθηκε ότι οι 194 από αυτές είναι ενεργές. Οι υπόλοιπες 92 βιβλιοθήκες είναι ουσιαστικά ανενεργές. Στην παρούσα έρευνα με τον όρο «ενεργές» ουσιαστικά εννοούνται οι βιβλιοθήκες χωρίς κτίριο, προσωπικό και προϋπολογισμό. Κατ' ευφημισμό βιβλιοθήκες, που υπάρχουν μόνο στα χαρτιά.

Από τις 194 ενεργές δημοτικές βιβλιοθήκες, απάντησαν οι 100, ποσοστό 52% που επιτρέπει την εξαγωγή αξιόπιστων και ασφαλών αποτελεσμάτων.

Νομικό καθεστώς

Από τα αποτελέσματα αυτής της ερώτησης, προκύπτει η ποικιλομορφία που χαρακτηρίζει το σύνολο των ελληνικών δημοτικών βιβλιοθηκών. Η διαφορετικότητα αυτή που παρουσιάζεται σε διοικητικό και νομικό καθεστώς, συνεπάγεται και την έλλειψη ενός συντονιστικού φορέα που θα δώσει τις γενικές κατευθύνσεις στις δημοτικές βιβλιοθήκες και θα δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για τον εκσυγχρονισμό τους.

Μόνιμοι εργαζόμενοι

Τα παραπάνω ποσοστά αποτυπώνουν με μελανά χρώματα την κατάσταση που επικρατεί στις δημοτικές βιβλιοθήκες. Δεν μπορεί κανείς να είναι ικανοποιημένος με το 33% των βιβλιοθηκών που δεν έχει στο δυναμικό της ούτε έναν μόνιμο υπάλληλο, ενώ το 28% έχει μόνο έναν. Το πρόβλημα της έλλειψης μόνιμου προσωπικού είναι διαχρονικό και λειτουργεί ως τροχοπέδη, στην οποιαδήποτε προσπάθεια της εξέλιξής τους.

Εργαζόμενοι βιβλιοθηκονόμοι

Τα αποτελέσματα αυτής της ερώτησης είναι απογοητευτικά, και ίσως να δικαιολογούν, σε ένα μεγάλο ποσοστό, την κατάσταση που επικρατεί στις ελληνικές δημοτικές βιβλιοθήκες. Όταν στο 27% των βιβλιοθηκών δεν απασχολείται ούτε ένας εξειδικευμένος εργαζόμενος (βιβλιοθηκονόμος ΑΕΙ-ΑΤΕΙ) και στο 38% απασχολείται μόνο ένας, δεν μπορούμε να μιλάμε για ανάπτυξη, εξέλιξη, υψηλή ποιότητα υπηρεσιών πληροφόρησης.

Πρόγραμμα αυτοματοποίησης

Το θετικό σημείο, που μπορεί να επισημανθεί από τα αποτελέσματα αυτής της ερώτησης, είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό, 68% των δημοτικών βιβλιοθηκών χρησιμοποιούν το βιβλιοθηκονομικό πρόγραμμα ΑΒΕΚΤ του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, ένα πρόγραμμα εξειδικευμένο και αξιόπιστο, που μπορεί να εξασφαλίσει τη συνεργασία και τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των δημοτικών βιβλιοθηκών, αλλά και την υποστήριξη από έναν φορέα υπεύθυνο.

Άλλα προγράμματα που χρησιμοποιούνται, σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, είναι τα εξής: ΑΘΗΝΑ, BOOKS, EQUILIBRIUM LIBRETO, LIBRARY EXPERT, SUPER FILER και UNESCO. Αρκετές βιβλιοθήκες, επίσης, χρησιμοποιούν «αυτοσχέδια» προγράμματα, που έχουν δημιουργηθεί από προγραμματιστές-υπαλλήλους του Δήμου που η κάθε βιβλιοθήκη υπάγεται.

Καταχωρισμένη η συλλογή σε Η/Υ

Τα αποτελέσματα για το ποσοστό της συλλογής το οποίο είναι καταχωρισμένο σε Η/Υ, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ενθαρρυντικά. Το 17% των βιβλιοθηκών δεν

έχει καταχωρίσει ούτε ένα τεκμήριο, ενώ μόνο το 27% έχει καταχωρίσει το σύνολο της συλλογής της. Με δεδομένο ότι ζούμε σε μια κοινωνία όπου η τεχνολογία ελέγχει την πρόσβαση προς την πληροφορία, αναμφισβήτητα ο δρόμος που έχουν να διανύσουν οι δημοτικές βιβλιοθήκες, είναι μακρύς και δύσκολος.

Ευέλικτο ωράριο

Σε αυτή την ερώτηση τα ποσοστά είναι αρκετά ικανοποιητικά και ίσως απρόσμενα, δεδομένου του μικρού αριθμού εργαζομένων που απασχολούνται στις δημοτικές βιβλιοθήκες, λαμβάνοντας υπόψη, δε, άλλες βιβλιοθήκες με πολύ μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων, που στην πλειονότητά τους δεν εφαρμόζουν ευέλικτο ωράριο. Από αυτό το στοιχείο μπορεί να διαφανεί το μέγεθος της προσπάθειας που γίνεται από πλευράς εργαζομένων να καλύψουν, όσο το δυνατόν, τις ανάγκες της κοινότητας που εξυπηρετούν.

Πρόσβαση σε ΑμεΑ

Τα ποσοστά αυτά, δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν ως ικανοποιητικά, αφού το 52% των ατόμων με αναπηρίες δεν έχουν πρόσβαση στο χώρο της βιβλιοθήκης. Είναι όμως αναμενόμενα, αφού λίγες είναι οι δημοτικές βιβλιοθήκες, όπου εφαρμόζουν νομοθετημένες βασικές προδιαγραφές για τα κτίριά τους.

Εκπαίδευση

Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που αφορούν στον άξονα μάθηση-εκπαίδευση-κατάρτιση, έχουν τα περισσότερα κοινά σημεία σε όλες τις δημοτικές βιβλιοθήκες. Η πλειονότητα των βιβλιοθηκών παρέχει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες πληροφόρησης, όπως η υποστήριξη εργασιών πρωτοβάθμιας-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανάπτυξη αναγνωστικής πολιτικής, συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα κ.ά. Το παραπάνω αποτέλεσμα είναι αναμενόμενο, μιας και παραδοσιακά οι δημοτικές βιβλιοθήκες παρείχαν τέτοιες υπηρεσίες. Ουσιαστικά αυτό το κομμάτι είναι συνυφασμένο με την ίδια την ύπαρξή τους. Είναι ένας ρόλος που από την ίδρυσή τους οι δημοτικές διαδραματίζουν, καλύπτοντας πολλές φορές τα κενά, που η ανυπαρξία των ελληνικών σχολικών βιβλιοθηκών, έχει δημιουργήσει.

Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Στην ενότητα των ερωτήσεων που αφορούν στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση και συμμετοχή του πολίτη, τα ποσοστά των απαντήσεων ήταν αρνητικά κατά 85%, ποσοστό που αποδεικνύει τη μεγάλη προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί, προκειμένου οι δημοτικές βιβλιοθήκες να φτάσουν σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο παροχής υπηρεσιών. Οι απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση ξεκάθαρα φωτίζουν το τοπίο που επικρατεί στις δημοτικές βιβλιοθήκες, αφού μόνο το 2% αυτών έχει εκπονήσει επιχειρησιακό σχέδιο. Δεν θα μπορούσε, όμως, με τις δεδομένες αντίξοες συνθήκες που επικρατούν (έλλειψη προσωπικού, οικονομικών πόρων κ.ά.), να υπάρχει διαφορετική απάντηση. Ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι οι υπεύθυνοι των βιβλιοθηκών, σε κάποιες περιπτώσεις, εξετάζουν την τρέχουσα περίοδο αυτό το ενδεχόμενο και γενικά υπάρχει παραδοχή της ανάγκης αυτής λόγω των μεταβαλλόμενων συνθηκών στις υπηρεσίες πληροφόρησης, αλλά και της ανάγκης για ενίσχυση των δημοτικών βιβλιοθηκών.

Αναμφισβήτητα, οι αριθμοί σκιαγραφούν με αμείλικτο τρόπο την υπάρχουσα κατάσταση που επικρατεί στις δημοτικές βιβλιοθήκες. Το γεγονός αυτό, όμως, δεν πρέπει, με κανένα τρόπο, να σταθεί εμπόδιο στις προσπάθειες για μελλοντική ανάπτυξή τους. Αντίθετα, η επιστημονική καταγραφή των πραγματικών συνθηκών πρέπει να θεωρηθεί ως το πρώτο βήμα μιας πορείας προς τον εκσυγχρονισμό τους.

Το περιβάλλον των ελληνικών δημοτικών βιβλιοθηκών χαρακτηρίζεται από προβλήματα και ελλείψεις

Οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν πρέπει να παρατηρούν αμέτοχες ένα περιβάλλον που διαρκώς μεταβάλλεται

«Οφείλουν» να αντεπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Η καλύτερη δυνατή προοπτική που διαφαίνεται, είναι η δημιουργία ενός κοινού πλαισίου δράσης και πολιτικής, με στόχο τη συνεργατική ανάπτυξη σχεδιασμών για τις δημοτικές βιβλιοθήκες.

Η μαγική λέξη «συνεργασία» μπορεί να αποδώσει καρπούς, μιας και ο χώρος των βιβλιοθηκών προσφέρεται για συνεργασία, επικοινωνία, ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας.

Με μεμονωμένες προσπάθειες δεν μπορεί να υπάρξει επιθυμητό αποτέλεσμα. Πρέπει να κατανοηθεί ότι η κάθε βιβλιοθήκη δεν είναι «ένα νησί μόνη της». Η ανάπτυξη συνεργασιών, με κατεύθυνση τις υψηλά ποιοτικά υπηρεσίες προς το χρήστη, αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους.

Η διεθνής βιβλιογραφία και εμπειρία είναι πολύτιμες και μπορούν να δώσουν κατευθύνσεις για το μέλλον των ελληνικών δημοτικών βιβλιοθηκών.

Οι δημοτικές βιβλιοθήκες δεν μπορούν να παρατηρούν αμέτοχες ένα περιβάλλον που διαρκώς μεταβάλλεται. Πρέπει να προσαρμόζουν τις λειτουργίες και τις υπηρεσίες τους με τρόπο τέτοιο, ώστε να ανταποκρίνονται στις επιτακτικές ανάγκες των χρηστών τους. Αφήνοντας πίσω την εσωστρέφεια και τις νοοτροπίες του παρελθόντος, μπορούν και «οφείλουν» να αντεπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Μαγικές συνταγές δυστυχώς δεν υπάρχουν. Όμως, με συνεργασία, έμπνευση και γνώσεις, οι δημοτικές βιβλιοθήκες μπορούν να υπερβούν τα εμπόδια και να λειτουργήσουν ως θεματοφύλακες του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος.